

Beszámoló a Tiszatáj VII. évfolyamának 4. számáról

A Tiszatáj téli számának főleg a szépirodalmi része igen gazdag. Első közleménye Péter László gyűjtésében „Juhász Gyula elfelejtett makói verseiből” hoz egy nagy eszékora valót. Ezek jórészt már ismert versek, de így együtt még is az újság ingerével hatnak, gondos szövegközlésükkel pedig kétségtelenül nagyban megkönnyítik a költő összes verseinek készülő kritikai kiadását.

Juhász Gyula nagyszámú „makói” verse mellett bőven jut hely a fiatalok verseinek is. A sok komoly témájú és komoly szándékú versről nehéz is ezen a szűkreszabott helyen érdemlegesen írni. Kevés kivétellel közös vonások a verseknek, hogy egyéni, személyes mondanivalójukat mindig összekapcsolják az egyetemes újjászülés (országépítés) ihletű motívumaival. „Közösségi” líráról van tehát szó és ez egészen természetes is! De az ilyen lírával szemben — éppen azért, mert nagyok a velejáru veszedelmek, nagyok kívánalmak is! Ennek a lírának nagy lírának kell lennie: a megszállotságának, a hitnek — és formailag a képalkotásnak — olyan erejével kell rendelkeznie, mely lenyűgöz és magával sodor. Egy új világ megszületése nagy dolog, nagyobb dolog minden „magánügy-nél”, de ha az ilyen nagy dologról szóló versben nem történik más, mint az újjáépítés egy-egy tényének természetösszekapcsolása, párhuzamba állítása a költő pillanatnyi érzelmi állapotával, akkor a költemény illusztrációnak hat, kísértőzenének, „megveszéseknek”, szóval alkalmi csecsebecsének. Nem az a kérdés, hogy mennyi igazság rejlik a megveszelt tényekben, — a vers igazsága mélyebben rejlik: az igazságnak épp azért, mert igazság, sohasem szabad erőltetni, vagy zavaros képekbe öltözködnie.

Ezeknek az elvi kijelentéseknek az előre bocsátásával természetesen nem akartunk már eleve olyan mértéket szabni, amelyet a megbírálandó versek majd nem tudnak megütni. De a költőket sarkalni, ösztönözni kell, mert a vers — ez a sajátos formájú megnyilatkozás — mindenképpen nagy dolog és komolyan kell vennie annak is, aki írja és annak is, aki ír róla.

Elsőzör azokról a versekről akarunk szólni, melyekben az egyéni, személyes mondanivaló összekapcsolódik valamilyen közösségi, egyetemes érdekű kérdéssel. Új Rezsőnek „Tiszatáj” című verséből Petőfi leíró költészetének boldogan elgyönyörködő, közvetlen valóságérzékkel megtároló impresszionizmusa szól hozzánk, a táj szemléletes, részletező festésével, de néha prózai ízű felsorolással is. András Sándor „Új képek” című verse elnagyoltnak hat. Túl sokat akar belezsifolni és ez helyenként képzavart okoz. Például „A parton békés óriások — zöldruhás hegyek — fekszenek”. Az óriások inkább mégis csak állnak. Bántóan hat ez a kép is: „Egyiknek szikla foga csillan, ahogy hangtalan felnevet”. A nevetés itt mindenképpen indokolatlan cselekvés! Németh Ferenc „A Tisza partján” című versének gondolatmenetében van összefoglaló erő, képalkotó ereje szinte töretlen, nyelvi formája is elég súlyos és magvas. Petrovácz István a „Búzföldről” jól megformált verset ír. Képei spontánul hatnak, jól kapcsol, átmenetei ügyesek — egészében a nyári aratásról jó muzsikájú, eleven, friss képet ad. Vincze András „Üzenet a fiataloknak” című verse jó gondolatból nőtt ki, de nyelvénél nincs elég ereje, sodrása. A „Tavaszi rügyekben” viszont a naiv életörömmel, a fakadás, a virágzás mámorának dalszerűen könnyed kifejezést tud adni. Borsodi Gyula a „Mint a pipacs”-ban szabályos idillt ír a traktoros lányról, aki a balatoni üdülésből is haza kívánkozik traktorához. Csabai Szabó László „Életem” című versében sok erő van. A nyelvnek szinte dísztelen egyszerűsége, realizmusának erős, de nem rikkoltó színei férfiasnak és meggyőzővé teszik ezt az „életképet”. Simai Mihály „Születésnap”-jában a zavartalan, jambikus lüktetés, a jó keresztíretek erős formaérzékre vallanak. Ez a formaérzék a „Béke” súlyosabb mondanivalójával kapcsolatban is megnyilvánul.

Külön szólni az „egyénibb” témájú versekről, mindenképp előtt Varsányi Péter „Vallanom kell” című költeményéről. Szerelmes vers, mely az egyéni „virágzás” élményét összekapcsolja az országos virágzás „kollektív” érzésével.

Bizonyára nem új kapcsolat — de ez még nem akadály a jó vers

megszületésének. A jambikus lejtésű sorok valóban jól simulnak a komoly mondanivalóhoz és a bőven alkalmazott képek is tetszetősek. Sajnos azonban nem mindig hatnak zavartalanul, de még nagyobb baj, hogy a költő túlméretezi a két érzés összekapcsolását: kedvesének szava talán mégsem elég erős ahhoz, hogy „az alkotásnak százezer virága” fakadjon nyomában. Ez a hiába erőszakolt monumentalitás! László Ibolya „Nyomatodat mossák öszesők” c. verse (eltekintve attól, hogy az öszesők rossz összetétel) egységes hangulatú, jól komponált alkotás, mert a szerző — úgy látszik nem félt attól, hogy a „magánügye” megzavarja a nagyobb ügyeket. Ezt azért említjük, mert a „Jó éjszakát”-ban viszont, mely valóban az altató dalok szelíd éimogatásával hat és képei könnyed, természetes fakadásával le tud kötni, mindenáron valami kollektív bontakozást akar megcsendíteni és bizony elrontja vele a vers végét.

A satírák közül Farkas Lászlót érezzük találóbbnak és tartalmasabbnak.

A szépprózai rész regény, illetve elbeszélés szemelvényeket hoz (egyetlen fordítás kivételével) és ez a körülmény nagyon problematikusá teszi a beszámoló munkáját. Mit mondhatni egy regény, vagy nagyobb elbeszélés pár oldalnyi szemelvénye alapján? Dér Endre készülő ifjúsági regényéből „Reng a föld” címen hoz a Tiszatáj egy majdnem ötoldalas szemelvényt. A téma, a hang annyira komoly, hogy felnőttök számára való regénynek is bizást elkélne. A szemelvény tömött, zsúfolt, hatása drámai, de a cselekményfejtés és emberábrázolás igazi értékeiről még nem mond döntő dolgokat. Minden esetre várjuk a folytatást! Nyelve azonban néha keresetlen népies! Apróbb dolgokra is vigyázni kell! A szünyogoktól sok minden kitélik, de rini mégsem szoktak. (Egy mérges szünyog ritt a nyirkos levegőben.) Kovács Mihály regényéből „Szerelm” címen közöl a lap kb. 4 oldalnyi szemelvényt. Az előbbi regényrészlettel szemben ez idillikusnak, érzelmesnek, lírainak hat, nyelve izesen simul a környezethez és emberekhez. A szerelm és anyaság boldogságáról ír, de megvilantatja a szegénységhez kötött jövő baljósulat színeit is. A regényben dől el, hogy mennyi boldogság teljesül, hol fognak majd kikötni a regény hősei. Varga Jánosnak egy hosszabb elbeszéléséből „Farkas vagy pásztor” címen kapunk ízelőt, ebben a kiszakított formájában azonban a szemelvény túlságosan átlátszó példázatnak hat, melynek hosszadalmas bogozgatására semmi különösebb szükség nincs. Fordítást is hoz a Tiszatáj, egy litván írónak tanulságos és jól megírt kis elbeszélését, Kertész Erzsébet fordításában.

Igen tanulságos a „Haladó hagyományaink” című rovat. Borsi Darrás József „Noszlopy Gáspár a forradalom katonája” című cikkében a 48-as szabadságharc egyik legérdekesebb történelmi alakjának, a törhetetlen energiájú partizán-vezérnek a vonásait rajzolja meg. Noszlopy hajthatatlan ellensé-

ge volt a bécsi udvarnak és hazai lakóinak és még akkor is szervezte a belső ellenállást, amikor a szabadságharc ügye már elbukott. Sorsát el nem kerülhetette, de egyéni példája jól megmutatja az utat, melyen — országos népfelkelés szervezésével — a győzelem reményével lehetett volna haladni. Madácsy László a világirodalom egyik legnagyobb gúnyolódójáról, Rabelaisról ír kimerítő, adatokban gazdag tanulmányt, halálának negy-százados fordulójára alkalmával és állít méltó emléket a nagy haladó gondolkozónak, aki — az akkori viszonyok között — csak az udvari bolond csörgő sapkájával a fején mondhatta meg a véleményét a skolasztikus tudomány és nevelés ostobaságairól.

A Vita című rovatban Nacsády József Szabó Pálnak „Uj föld” című regényéről értekeznek, mégpedig leginkább a regény hibáinak a felárásával, mivel a regény más bírálói a jót már mind elmondták. Egyéni ez indokolható álláspont, mégis egoldalúsághoz vezet, mert ha egy túlnyomórészt nagyra értékelt regénynek csak a hibáit tárjuk fel, félrevezetjük az olvasót, aki esetleg csak a mi bírálattunkkal kapcsolatban ismerkedik meg a regénnyel. Papp Zoltán egy újabb Déry vitát ismertet, mely Dérynek „Simon Menyhért születése” című kisregényével kapcsolatban zajlott le Pándi Pál és Bodnár György között. Papp Zoltán cikke igen alapos és tanulságos, de vigyázni kell a mondat szerkesztéssel, hogy az esetleg kevésbé türelmes olvasót túlságosan „tudományos” kifejezésmóddal el ne riassza.

A Szemle rovat egy színvonalas könyvismertetést tartalmaz, Diószegi András ismerteti Kuczka Péter: „Mindenkinek, mindenkinek” című legújabb verskötetét és Kerényi György értékelő sorait hozza a Szigligeti Színház békéscsabai munkájáról.

Vajtai István
főiskolai docens

SZERKESZTŐI MEGJEGYZÉS

A kritika Dér Endre „Reng a föld” című regényének részletével kapcsolatos kétségtelenül helyálló megállapításaihoz két észrevételünk van:

1. A kritikus kifogásolja, hogy a cselekményfejtés és emberábrázolás igazi értékeiről nem mond döntő dolgokat. Ebből arra lehet következtetni, hogy a kritikus a részletet a regény legelejeként értékeli, holott a cselekményből, de a legelső mondatból is nyilvánvalóan kiderül, hogy a regény kö-zepéből vett részlettel ismerkedünk meg.

2. A szünyog — a békésbihariszalontai tájnyelv szerint „ri”, — síró hangot ad. Ezt a képet a szerző az említett tájnyelvből merítette.

László Ibolya versének szóösszetétele: „öszesők” véleményünk szerint nem bántó s nem magyartalan; — a nyelv struktúrájának, szellemének megfelelő szóalkotás, — természetes velejáruja a nyelvet gazdagító, a nyelv eszközeit sajátosan felhasználó költői tevékenységnek. (Lásd: Arany, Ady, József Attila: új összetett szavait.)

A II. félév megindulása az Orosz Intézetben

Az Orosz Intézet hallgatói az első félévi vizsgákat véve alapul 4.19 átlageredményt értek el. Ez az eredmény azt mutatja, hogy az intézet pedagógus kollektívája és hallgatói az elmúlt félév folyamán jó munkát végeztek és sikerült a párt- és állami vezetés által kitűzött feladatokat megvalósítani.

A jövőben azonban a munka minőségének megjavítását kell célul kitűzünk. Ennek érdekében még pontosabban, alaposabban kell az órákra felkészülnünk és munkánkban állandóan fel kell használnunk a szovjet folyóiratokban közzétett tapasztalatokat. Ezért az eddigi gyakorlatunkhoz híven minden tanzéki érdekezleten ismertetünk és megvitatunk egy szovjet módszertani cikket. Ezenkívül szakmai tudományos előadásokat tartunk és vitatunk meg. A jövő félévben a tanulmányi anyag tanításán kívül különös gondot fordítunk arra, hogy hallgatóink az irodalmi orosz nyelvet is jól elsajátítsák.

A szovjetunió történetének tanulása is a második félévben magasabb színvonalon történik az eddigénél, mert a Történelmi Intézetben működő V. J. Borscseszkij szovjet professzor elvtárs tartja a történelmi előadásokat, orosz nyelven.

A hallgatók önálló munkáinak módozatait az évfolyamgyűléseken

vitatják meg az illető évfolyamon tanító pedagógusok, az illető évfolyam sajátos helyzetét, speciális feltételeit figyelembevéve. A fokról önállóságra nevelés érdekében jól megválasztott külön munkával látjuk el a kiváló előmenetelű, nagyobb igényű hallgatókat.

A szakdolgozatok előkészítésének érdekében a pedagógusok szervezett formában konzultálnak a hallgatókkal. Tanácsaikkal segítik a dolgozatok problémáit megoldani.

A második félévi munka színvonalának emelkedését jelentős mértékben fogja előmozdítani az az örvendős változás az intézet pedagógus kollektívájában, hogy megérkezett hozzánk Szerafima Alexandrovna Maryjanova elvtársnő. A nyelvudományok doktora, a kazáni egyetem professzora. Nagy szakmai tudása, gazdag pedagógiai tapasztalata és közvetlen egyénisége máris érezteti kedvező hatását az Intézet munkájában. Szerafima Alexandrovna elvtársnő szemelvényben ismét érvényesíti a Szovjetunió segítségét, amely azzal is támogatja munkánkat, hogy legjobb pedagógusait küldi hozzánk. Hogy az ő példájuk nyomán javíthassuk munkánkat és tökéletesíthessük az új káderek kommunista nevelését.

Benedek Nándor,
az Orosz Intézet tanársegéde

Még egyszer az egyetemi kulturmunkáról

A kulturmunka feladatait felmérve több mint egy hónappal ezelőtt megállapítottuk, hogy „nem kielégítő a kapcsolat a Népi Együttes és az egyes kultúrotthonbizottságok között”. Ez a megállapítás az elmúlt év tapasztalatain alapult s a továbbiakban igyekeztünk néhány szempontot adni arra vonatkozóan, miképpen lehetne ezen a hibán segíteni.

Azóta eltelt öt hét s ha most újból megnézzük a kari kulturális szervek és a központi szerv viszonyát, ismét csak annyit mondhatunk: nem kielégítő a kapcsolat közöttük. Sőt, ha igazán pontosan akarjuk a helyzetet jellemezni, akkor így kell a mondatot megfogalmaznunk: a Népi Együttes és az egyes kultúrbizottságok között egyáltalában nincs kapcsolat. Nem csoda, ha ilyen körülmények között a kari kulturális megmozdulások csírájukban sorvadnak el, ha a kari kulturmunkát a kezdeményezés hiánya, a füstbe ment tervezés jellemzi. Nem vitás, hogy a központi kultúrotthonbizottság megalakulásáig a Népi Együttesre hárul az a feladat, hogy a karokra fokozott figyelmet fordítson, hogy a maga szervezésére és tapasztalataira támaszkodva felkarolja a kari egységekből kiinduló kezdeményezéseket s szükség esetén a maga részéről is kezdeményezzen. Ugyanakkor pedig az is nyilvánvaló, hogy az egyes kultúrbizottságoknak is tudniok kellene, hova forduljanak útmutatásért, tisztában kellene lenniük azzal, hogy van olyan bázis, amelyre támasz-

kozhatnak. Ellenkező esetben akarva, akaratlan az egész egyetemen szomorú helyzet következik be, mint amely ebben a pillanatban a bölcsészkar jellemzi.

A kari vezetést az illetékes szervekkel egyetértve s a népművelési minisztérium intencióinak megfelelően az Ady-téri épület egyik termét kultúrotthonná építette át. A terem rendkívül izléses berendezést úgy terveztek meg, hogy a bútorzat egyetemi előadások hallgatására is alkalmas, a helyiséget viszont kevés átrendezéssel bármikor fel lehet használni kulturális célokra is. Egyelőre azonban csupán azt történt, hogy a történelmi előadások egy része ebben a szép teremben folyik, délután és este ellenben a terem üresen áll. Miért? Azért, mert a bölcsészkarban van ugyan kultúrterme, van kultúrotthonbizottsága is, de az idej naptári évben még nem rendeztek semilyen kulturális megmozdulást, nemcsak kari viszonylatban nem, de még az egyes szakok egyes évfolyamai sem. A kari kultúrélet el-sorvadt, nem csekély részben azért, mert nem talált kapcsolatot a központi kulturális szervezettel s nem is próbált még élni azokkal a lehetőségekkel, melyek mostmár objektíve megvannak. Kétségtelen, hogy január nem a legalkalmasabb időpont volt a kultúrélet kibontakozására, de az akkor elmulasztott előkészítő munkát mentől hamarabb pótolni kell, hogy végre valóban el lehessen mondani: egyetemünk a kulturmunka terén is eléri azt a színvonalat, amely más területeken képviseli. H. E.

Beszélgetés

A köd lomhán ereszkedett le a városra. Az utcán szürke lett minden. Szürkén pislogott az utcai lámpa, lassan közeledett a villamos a megálló felé. Fialatok szálltak fel a villamosra. Beszélgeltek. Szóba került minden, amíg a villamos elért a központi megállóig. Többek közt az ösztöndíjról folyt a szó. Meg arról, hogy mi mindent vesz abból a pénzből, amennyivel többet kap most.

— Régen járt a fogam egy szakkönyvre, amit az antikváriumban láttam, most meg is veszem — mondta egy alacsony fiú.

— En cipőt veszek — válaszolt barátja kérdésre a társaság legvidámabb tagja. A villamos megállt, valamennyien leszálltak. A Tanácskázán lévő Békébizottság irodája felé tartottak. Ide hívták őket este 8 órára.

Jól fűtött meleg szoba várta a fiatalokat. Az óramutató háromnegyed nyolcat mutatott. Lacsáné elvtársnő, a Városi Békébizottság titkára melegen fogadta a fiatalokat.

— Menjének csak be a szobába, jó meleg van. Még nincs itt mindenki — mondta Lacsáné elvtársnő.

A fiatalokat nem sokáig kellett biztatni, igyekeztek a meleg szobába, mert kint bizony nagyon hideg volt. A hőmérő higanja minusz 28 fokot mutatott, s a villamos sem volt valami melege. Levetették a kabátokat és a szobában üvöltöztek. Egy-egy kezébe adták a felvételüket. Nem is egy ismerőst találtak a békéharcosokat ab-

János egyetemi hallgató szólalt fel. Megkérdezte, hogy a területen ki értesíti a tagságot a vila idejéről és hogyan fogjon a vilavezető az előadásról?

Lacsáné elvtársnő azonnal válaszolt is a kérdésre, s így beszélgetés formát öltött az előadás.

Szics József békébizottsági aktívá tapasztalatait mondta el a fiatal barátainak. A kályhában halak duruzsolt a tűz. A beszélgetés érdekes volt. Észre sem vettük az idő múlását. Most Székely Sándor szólalt fel:

— Az egyetemen sokat hallunk arról, hogy meg kell ismernünk a dolgozókat, mert bizonyos mértékben elszakadtunk a dolgozóktól, s csak akkor változik ez meg, amikor szünetben hazamegyünk szüleinkhez. Nos, itt az alkalom, hogy ezen sejtünk. A vitavezetők sokat tanulnak majd munkájuk során a dolgozóktól, de tanítják társaikat is az egyetemen.

Közben észre sem vettük, 10 óra lett. Lassan búcsúzni kezdték.

— Ugy jöjjenek ide, mint haza — búcsúzott el Lacsáné a fiataloktól.

Sorra léptek ki az ajón Csáky B. la matematikus, Skultéti András, Wilhelm István fizikus, Fehér József, Fazekas Gábor és még a többi egyetemista.

Az utcán a huncut szél bolékapaszkodott a fiatalok ruhájába. Szorosra húzták magukon a kabátot, s a nagy hideg ellenére szívből meleg felvételüket. Elsőnek Kiszely BATKI JENŐ